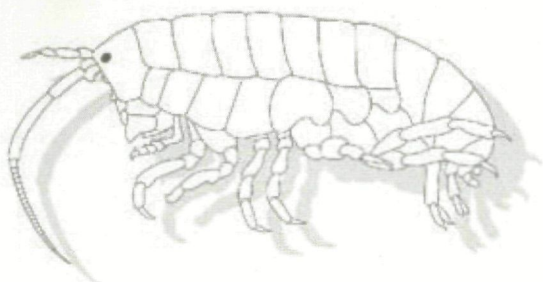

ISSN 0773-3542

De Strandvlo

Verantwoordelijke uitgever: Francis Kerckhof, Muscartstraat 14, 8400 Oostende

Tijdschrift
van **De Strandwerkgroep België**

Jaargang 36
2016

KITE OPTICS

SWAROVSKI
OPTIK

Leica

ZEISS

Binnex

LYNX HD

8x30
10x30

UITZONDERLIJKE
LEDENKORTING!

KITE OPTICS
www.kiteoptics.com

SIGHTS OF NATURE

**Natuurpunt Optiekshop
Sights Of Nature**

Pieter De Conincklaan 108
8200 Brugge
T 050 31 50 01
F 050 31 68 47
www.sightsofnature.be

In Brugge vindt u de enige speciaalzaak van de Benelux voor verrekijkers, telescopen en microscopen. Sights Of Nature is reeds 30 jaar een begrip in binnen- en buitenland. U ontdekt er het volledige gamma van topmerken zoals Swarovski Optik, Kite Optics, ... In de winkel staat men garant voor deskundig advies en de beste service. In het eigen atelier kan u terecht voor alle herstellingen van hedendaagse maar ook uw oude optische instrumenten.

Sights Of Nature is officieel partner van Natuurpunt en ook gekend als de Natuurpunt-Optiekshop. Leden genieten er niet enkel korting... via elke aankoop schenken zij ook een grote bijdrage aan de werking van Natuurpunt!

Periodiek van **De Strandwerkgroep, vereniging voor mariene biologie**

Voorzitter

Jean-Paul Vanderperren

e-mail : vdpjp@yucom.be

Hoogstraat 137, 1980 Zemst

☎ 015/34.07.81 (thuis)

0472/94.14.48 (gsm)

Secretaris

Tom Ameye

e-mail : tom.ameye@skynet.be

Spaanse Lindebaan 175, 1850
Grimbergen

☎ 0475/69.06.27

(gsm)

Penningmeester & ledenadministratie

Floris Verhaeghe

e-mail : plattekaas@hotmail.com

Torhoutstraat 124, 8610 Kortemark

☎ 0479/89.01.09

Redactieraad - De Strandvlo

Ingrid Jonckheere

e-mail : ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be

St.-Idesbaldusstraat 20 bus 402, 8670
Koksijde

☎ 058/52.19.46 (thuis)

050/81.37.68 (ouders)

0485/25.52.82 (gsm)

Guido Rappé

e-mail : guido.rappe@gmail.com

Kapelstraat 3, 9910 Ursel

☎ 09/374.39.68

0475/918193

Public Relations

Bram Conings

e-mail : bramconings@gmail.com

Weststraat 51, 8434 Lombardsijde

☎ 0473 83 48 83

Bestuurslid

Francis Kerckhof

e-mail : francis.kerckhof@mumm.ac.be

Muscarstraat 14, 8400 Oostende

☎ 0473/95.30.59

Website: www.strandwerkgroep.be - **Vragen ?** info@strandwerkgroep.be

Strandvondsten: waarnemingen@strandwerkgroep.be

Webcontact: Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

Abonnementenprijs 2016

- Belgische leden: **12 Euro**. Te storten op **rek. 000-1493424-12**, op naam van "De Strandwerkgroep" p/a Floris Verhaeghe (zie hoger).
- Buitenlandse leden: **13 Euro**. Te storten op Bank van De Post, **BIC BPOTBEB1**, **IBAN BE19000149342412** op naam van "De Strandwerkgroep" p/a Floris Verhaeghe (zie hoger).

- ❖ Foto cover: Massale stranding slang- en zeesterren op strand Koksijde – 16/03/2016 (foto: Ingrid Jonckheere)

INHOUD

Jaargang 36 nr. 1

Inhoud, Bestuursmededelingen, Jaarvergadering SWG 2016, Excursiekalender SWG 2016, Excursieprogramma Slak-In-Du 2016, Excursiekalender Nederlandse SWG 2016	1
Francis Kerckhof	Nieuwe natuur: de bivalven fauna van het Klein Strand in Oostende en een tweede populatie van de Filipijnse tapijtschelp <i>Ruditapes philippinarum</i> 6
Nathal Severijns	Verslag van de meerdaagse SWG-excursie naar Ambleteuse (Boulonnais) op 27 en 28 april 2013 12
Ingrid Jonckheere en Aäron Fabrice	Verslag van de meest opvallende waarnemingen tijdens de herfst 2015 op het strand van Koksijde 24
Ingrid Jonckheere en Aäron Fabrice	Fuiken met Brede ringsprietslak <i>Facelina bostoniensis</i> (Couthouy, 1838) en Gedoornde zeespin <i>Endeis spinosa</i> (Montagu, 1808) aangespoeld te Koksijde op 17 januari 2016 28
Ingrid Jonckheere(1), Hilde Busschaert(2) & Rudy Balcaen(3)	Een klep van <i>Glossus lunatus crassus</i> (Nyst & Westendorp, 1839) gevonden te Koksijde op 15 januari 2016 33

WOORD VOORAF

Vanaf deze jaargang staat de bestuursamenstelling niet meer op de binnenkant van de cover van de Strandvlo. We hebben er namelijk een sponsor bij en willen beide sponsors gelijke ruimte toe bedelen. Het is nu nog even zoeken naar de perfecte indeling van ons favoriete tijdschrift, heb je hieromtrent inspiratie dan horen we dit graag.

De heraanleg van het Klein strand van Oostende zorgt ervoor dat de fauna in dit gebied zich aanpast. Francis volgt dit gebeuren op de voet.

Nathal schreef weer een prachtig verslag over de meerdaagse van 2013.

Vijf leden van de Strandwerkgroep volgen de cursus Natuurgids (CVN/Natuurpunt) in het Duinenhuis te Koksijde. Ze kozen als opdracht om het stuk strand vanaf het eerste lange Strandhoofd te Koksijde tot het Strandhoofd Ster der Zee regelmatig te bezoeken en de neerslag van deze bezoeken te bundelen en te publiceren in De Strandvlo. In dit nummer lees je reeds hun eerste drie verslagen.

Veel leesplezier.

Bestuursmededelingen

Lidgeld - NB onderaan op naametiket van De Strandvlo

Staat er op het naametiket NB dan wil dit zeggen dat het lidgeld nog niet betaald is. Wanneer na uitgave van het tweede nummer van een jaargang het lidgeld nog steeds niet betaald is dan sturen we geen tijdschrift meer op.

Het lidgeld bedraagt voor de **Belgische leden 12 Euro**; voor de **Nederlandse leden bedraagt het lidgeld 13 Euro**.

Het lidgeld kan betaald worden op de Bank van De Post, **BIC** BPOTBEB1, **IBAN** BE19000149342412. Voor de nieuwe leden, hartelijk welkom.

(IJ)

(IJ)

Laagwatertabel Oostende -, april, mei, juni 2016 (weekends)

april

Za 02/04	03:32-16:04
Zo 03/04	04:41-17:08
Za 09/04	09:49-21:24
Zo 10/04	10:33-22:52
Za 16/04	03:46-16:26
Zo 17/04	05:09-17:52
Za 23/04	09:21-21:31
Zo 24/04	09:50-22:00
Za 30/04	01:28-14:13

mei

Zo 01/05	03:00-15:31
Za 07/05	08:43-21:04
Zo 08/05	09:28-21:49
Za 14/05	02:08-14:37
Zo 15/05	03:13-15:44
Za 21/05	08:24-20:38
Zo 22/05	08:52-21:06
Za 28/05	00:14-12:39
Zo 29/05	01:19-13:50

juni

Za 04/06	07:36-20:01
Zo 05/06	08:24-20:48
Za 11/06	00:42-13:04
Zo 12/06	01:39-14:02
Za 18/06	07:19-19:43
Zo 19/06	07:53-20:14
Za 25/06	11:36-
Zo 26/06	00:08-12:28

LW te :

Boulogne	43 min. vroeger
Calais	19 min. vroeger
Duinkerke	9 min. vroeger
Nieuwpoort	2 min. vroeger
Zeebrugge	8 min. later
Vlissingen	30 min. later

Excursiekalender SWG – 2016

- **Zondag 8 mei: Nieuwpoort Westerstaketsel**
Afspraak : 8 uur 30 – hoek Zeedijk – Paul Orbanpromenade
Laagtij Nieuwpoort om 9 uur 28 - mTAW -0,44
- **Zondag 5 juni: Zeebrugge - jachthaven.**
Afspraak : 10 uur – Rederskaai, overkant oude vismijn (jachthaven-gebouwtje) onder leiding van Hans De Blauwe en Manu Dumoulin, in samenwerking met Natuurpunt Oostkust.
- **Zondag 18 september : De Panne.**
Afspraak : 8 uur 30 - aan het einde van de Dynastielaan. Bram Conings zal kruien.
Laagtij Nieuwpoort om 9 uur 20 - mTAW -0,15
- **Zondag 2 oktober : Raversijde.**
Afspraak : 8 uur 30 - Zeedijk ter hoogte van Domein Prins Karel, voor de roze villa. In samenwerking met NP Middenkust.
Laagtij Oostende om 9 uur 13 - mTAW 0,27
- **Zaterdag 19 november : Koksijde Ster der Zee.**
Afspraak : 9 uur 30 - op het einde van de Prof. Blanchardlaan
Laagtij Nieuwpoort om 10 uur 44 - mTAW 0,12
- **Zondag 18 december : Eindejaarsexcursie De Panne.**
Afspraak : 9 uur 30 uur aan het einde van de Dynastielaan. Daarna samenkomst en mogelijkheid om picknick op te eten in Bezoekerscentrum De Nachtegaal, Olmendreef 2, De Panne.
Laagtij Nieuwpoort om 10 uur 29 – mTAW – 0,03.

Excursiekalender Slak-In-Du 2016

Contactpersoon: Franky Bauwens. (franky_bauwens@hotmail.com)

- Zondag 24 april : **Similiduin**en van 9 tot 12 uur.
Afspraak : Parking kruispunt Elisalaan en Edmont Kamplaan, 8620 Nieuwpoort.
Tramhalte: Nieuwpoort Zonnebloem

- Zaterdag 14 mei : **Doornpanne – 1 x** van 9 tot 12 uur.
Afspraak : IWVA Intercommunale Waterleidingsmaatschappij van Veurne
Ambacht Doorpannestraat 2, 8670 Koksijde
Tramhalte: Oostduinkerke Schipgat
- Zaterdag 25 juni : **Volledige dag, 1000-soortendag in de Blankaart.**
Afspraak : 09 uur 30 aan: Provinciaal Bezoekerscentrum De Blankaart
Diksmuide Iepersteenweg 56, 8600 Diksmuide (Woumen)
Deze excursie en locatie is op verzoek van Natuurpunt IJzervallei. De waterrijke omgeving zou mogelijk het leefgebied zijn van de zeldzame Platte schijfhorenslak *Anisus vorticulus*. Deze soort is een Europese habitatslak waarover momenteel nog zeer weinig geweten is in Vlaanderen
- Zondag 10 juli : **Hannecaertbos + Ter Yde** van 9 tot 12 uur.
Afspraak : Nog te bepalen
- Zondag 7 augustus : **Oostvoorneduinen** van 9 tot 12 uur.
Afspraak : Nog te bepalen
- Zaterdag 27 augustus : **Doornpanne – 2 x** van 9 tot 12 uur.
Afspraak : IWVA Intercommunale Waterleidingsmaatschappij van Veurne
Ambacht Doorpannestraat 2, 8670 Koksijde
Tramhalte: Oostduinkerke Schipgat
- Zaterdag 24 september **volledige dag Combi-excursie in Oostends krekengebied**
Afspraak : 9 uur 30. Plaats nog te bepalen.

Excursieprogramma Nederlandse SWG – 2016

* Vooraf aanmelden bij Mick Otten (06-28964475 of mjotten@kabelfoon.nl).

- Zaterdag 7 mei : **Gorishoek**. Ook dit jaar gaan we hier weer eens kijken hoe met de exoten – de Japanse stekelhoren en de Amerikaanse oesterboorder – staat.
Afspraak : 8 uur 30. *
- Zaterdag 4 juni : **Goudezwaardweg**.
Afspraak : 7 uur 30. *

Oproep deelname 1000-soorten dag op 21 mei te Koksijde

Op zaterdag 21 mei 2016 organiseert de dienst Milieu en Duurzame ontwikkeling van Koksijde een '1000-soorten-dag'. Het opzet is 'gewoon' 1000 soorten spotten op één dag in Koksijde. De voorbije jaren organiseerden ze dit kleinschalig telkens in één natuurgebied maar dit jaar willen ze nu wel eens echt in de buurt komen van de 1000 soorten. De Strandwerkgroep werd gevraagd om hieraan mee te werken. Als tegenprestatie worden we vermeld als één van de meewerkende trekkers in alle publiciteit voor deze actie.

Afspraakplaats en -uur zullen van zodra bekend op de website van de Strandwerkgroep geplaatst worden.

(IJ)

Week van de Zee van 22 april tot 8 mei 2016

Het provinciebestuur West-Vlaanderen organiseert in 2016, samen met de 10 kustgemeenten en diverse kustactoren, weer de Week van de Zee. Tussen 22 april en 8 mei krijg je daardoor langs de hele kustlijn een vloedgolf aan activiteiten.

Centraal thema is dit keer 'Zee aan tijd. Tijd aan zee'. De Week van de Zee bestaat 20 jaar. Deze jubileumeditie legt de nadruk op het begrip 'Tijd'. Want aan zee gaan we vaak anders om met tijd. Een weekend, vakantie of zeeklas?

Wanneer je op de zilte natuur focust, dan lijkt het soms of je een zee aan tijd hebt. Want tijdens je tijd aan zee, of die nu lang is of kort, neem je rustig de tijd om te ontspannen, te bewegen of bij te leren

over deze boeiende biotoop.

Op zaterdag 23 april krijg je de grote publiksaftrap met een Wandeldag en een Zeemarkt op de Oostendse Oosteroever.

Kies op www.weekvandezee.be jouw favoriete activiteiten in jouw favoriete badplaats, van bezoek tot wandeling of lezing. Heel wat enthousiaste professionals en vrijwilligers bezorgen je graag een leerrijke en boeiende tocht aan zee. Ook voor klassen is er een aangepast aanbod. Neem je tijd en geniet op het ritme van de getijden van de Week van de Zee 2016!

(IJ)

Nieuwe natuur: de bivalven fauna van het Klein Strand in Oostende en een tweede populatie van de Filipijnse tapijtschelp *Ruditapes philippinarum*

Francis Kerckhof

Het Klein Strand van Oostende het strandje gelegen links van de havengeul. Tegenwoordig is het een klein baaitje. Het lijkt in niets nog op het vroegere Klein Strand, voor de aanleg van een nieuwe westelijke strekdam en voor de grootschalige opspuitingen. Die hebben de situatie grondig veranderd. Nu ligt het strandje geprangd tussen het oude westerstaketsel - centraal op de foto - met zijn strandhoofd en de recent aangelegde westelijke havendam (foto 1).

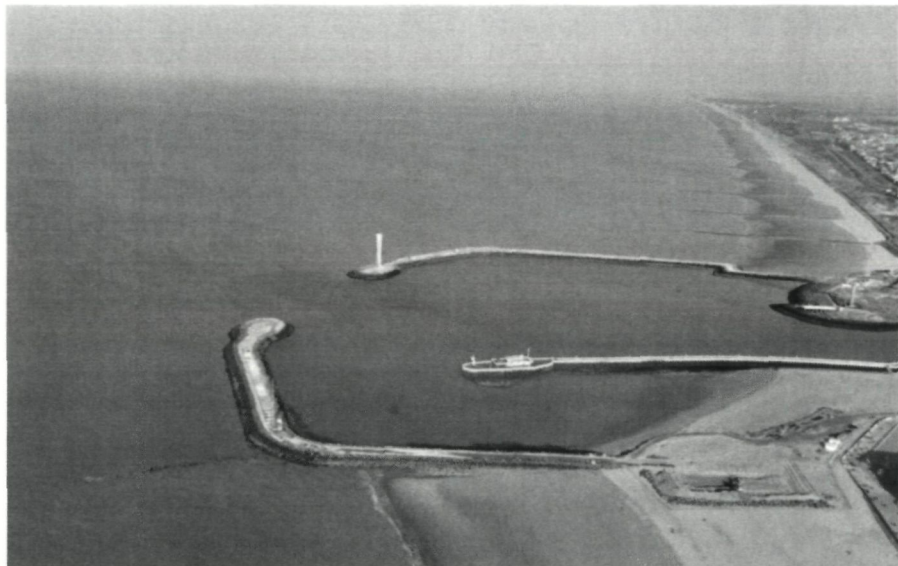
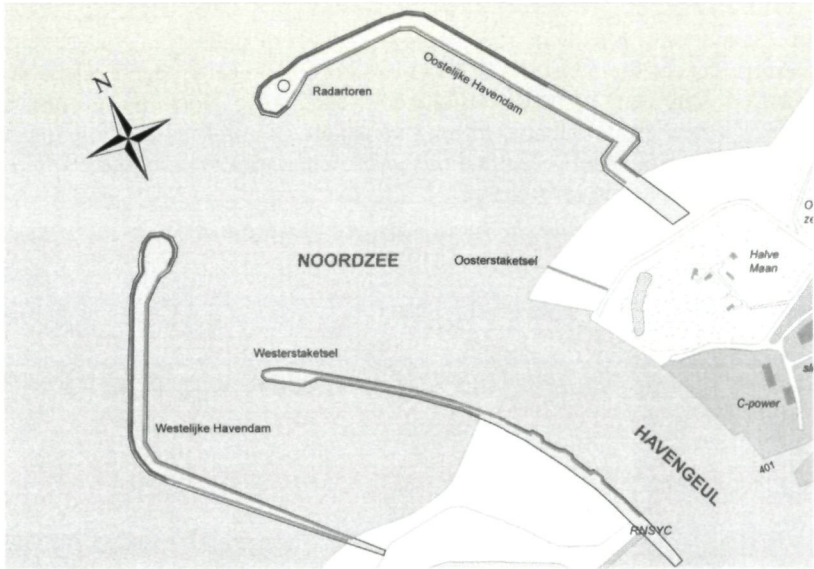

Foto 1: Luchtfoto van de monding van de Oostendse haven met, van onder naar boven, op de voorgrond de nieuwe westelijke havendam, het eigenlijke Klein Strand, het centrale oude westelijke staketsel, de havengeul en bovenaan de nieuwe oostelijke havendam. (KBIN)

De werken voor de nieuwe westelijke havendam werden gestart in april 2010 en de ruwbouw was klaar eind 2011 – dan was feitelijk het Klein Strand afgesloten van het Noodstrand. Bij de werken werd het strand ook volledig opgehoogd met het typisch zand van de Vlaamse banken, nogal grof en oranjebruin. Dat had tot gevolg dat waar voeger

het water nog tot tegenaan de dijk kwam, dat nu niet meer het geval is. Al deze werken kaderden enerzijds in een verbeterde toegang tot de haven van Oostende en anderzijds in de kustverdediging. In de zomer worden op het droge gedeelte van het opgespoten Klein Strand – eigenlijk een grote zandbak – allerlei evenementen georganiseerd en dat laat de nodige plastic rommel achter. Vroeger mocht je er niet zwemmen vanwege de slechte waterkwaliteit (nabijheid van de haven..) en dat is nog altijd het geval.

Schema havenmonding Oostende. Bron: Provinciale Visserijcommissie West-Vlaanderen

Richting zee, dat is naar de monding van de havengeul toe, loopt het intertidale natte strand eerst schuin af om vervolgens een meer horizontale vlakke zone te vormen die gewoonlijk pas bij springtij bloot komt. Het strandje is tamelijk beschut behalve bij noordwestenwind, dan kan het er vrij hevig aan toe gaan met een stevige, bijna Atlantische surf. Erg spectaculair.

Het geheel vormt een soort baaitje dat compleet door menselijk ingrijpen ontstaan is. Niet meteen een gebied - natuur - waar je regelmatig lekker zou gaan rondstruinen precies omdat het volkomen artificieel is. Blijkt het nu toch wel de moeite van een onderzoekje waard, al heb ik wel gemengde gevoelens bij de resultaten.

Aanleiding om het gebied beter te onderzoeken waren meldingen van levende Kokkels en vooral de vondst door Franky Bauwens op 22 september 2015 van een klein doublet van de Filipijnse tapijtschelp *Ruditapes philippinarum*. Eén geïsoleerd doublet dat kon

nog altijd afkomstig zijn van weggooide etensresten, zeker op deze plaats, maar mogelijk was er toch iets meer aan de hand. Ik besloot om er zelf eens een kijkje te nemen.

De hier gepresenteerde en besproken waarnemingen behelzen de periode van eind september 2015 tot en met eind maart 2016. In die periode bezocht ik het Klein Strand regelmatig.

Op het strandje had zich op het eind van de zomer in het lage gedeelte van het intertidaal een mooie populatie van Schelpkokerwormen *Lanice conchilega* gevestigd, maar tijdens de winter verdwenen deze banken geleidelijk, hoewel de soort er nog frequent voorkomt. Het lage gedeelte kan soms naar het westerstaketsel toe nogal slibbig zijn, met tussen de strandribbels bezonken fijn slib, afkomstig van de haven. En daar traden tot in het begin van de winter bloeien op van diatomeeën een *Navicula* soort die oranjebruine zones vormt, waarschijnlijk een indicatie van een nogal voedselrijke (eutrofe) omgeving.

Bij mijn eerste bezoek op 27 september 2015 was het meteen raak, ik vond naast verse lege doubletten van de Filipijnse tapijtschelp lager op het strand ook enkele levende exemplaren.

Foto 2: Aanspoelsel met 2 Filipijnse tapijtschelpen *Ruditapes philippinarum*

Dus de soort leeft er wel degelijk. Dat was meteen een tweede vindplaats – na die in de haven van Zeebrugge (Kerckhof, 2015) – van opnieuw een kleine populatie Filipijnse tapijtschelpen. Daarmee lijkt de soort zich goed gevestigd te hebben langs onze kust en

op weg om zijn areaal uit te breiden. Sindsdien vond ik de soort regelmatig, dikwijls doubletten met vleesresten want de soort blijkt gepreedeerd te worden door scholeksters. Dergelijke doubletten zijn dan in het aanspoelsel of, maar minder, in de vloedlijn te vinden. De grootste exemplaren hebben een lengte van ongeveer 5 cm en zijn, op grond van de groeiringen, zeker 3 jaar oud, mogelijk zelfs 4 jaar en bijgevolg gevestigd in de zomer van 2013 of zelfs al in 2012, dus kort na het ontstaan van de nieuwe situatie. Deze waarneming was zeker al de moeite waard maar naast de Filipijnse tapijtschelpen bleken er nog verschillende andere bivalven te leven op dat kleine stukje strand.

Zo vond ik regelmatig exemplaren van de inheemse Gewone tapijtschelp *Venerupis corrugata*. Ook te Zeebrugge bleke beide soorten tapijtschelpen samen voor te komen (Kerckhof, 2015), zij het dat de Gewone tapijtschelp altijd in de minderheid is. In Oostende vond ik een levend exemplaar en verschillende lege doubletten. Elders op onze stranden wordt deze soort nooit levend intertidaal op het strand aangetroffen, wel kunnen lege doubletten soms talrijk zijn.

De algemeenste soort is wel de Kokkel *Cerastoderma edule*. Ik wist wel dat de soort leefde in de haven van Oostende maar nu heeft er zich ook een intertidale populatie gevestigd. Elders op de Oostendse stranden leven geen kokkels.

Naast de Filipijnse tapijtschelp blijken er nog andere geïntroduceerde soorten intertidaal te leven zoals een kleine populatie van de Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*. Eerst vond ik als aanwijzing verse lege doubletten, later ook enkele ingegraven individuen bij zeer laagtij. Tijdens perioden van springtij zijn door Scholeksters leeggepikte doubletten regelmatig te vinden. Soms steken in situ leeggepikte exemplaren nog deels uit het zand. Ik vond eerste- en tweedejaars individuen. Verder vond ik regelmatig lege doubletten van de Strandgaper *Mya arenaria*, jonge exemplaren met een lengte tussen 3.5 cm (eerstejaars) tot 5.5 cm (tweedejaars) al dan niet met vleesresten. Deze soort is al langer van het havengebied van Oostende bekend (Kerckhof et al., 2007). Om de reeks geïntroduceerde soorten af te sluiten vond ik ten slotte zo nu en dan lege doubletten van de Amerikaanse boormossel *Petricola pholadiformis* en op 17 januari 2016 een exemplaar met dier. Ook deze soort moet dus ter plaatse leven, mogelijk tussen de mossels of in blootliggende klei of turf verder naar de havengeul toe.

Vormen de hierboven genoemde soorten al een aardig gezelschap, dat is nog niet alles. Tijdens springtij vond ik regelmatig – en dit tot mijn verbazing – verschillende in situ leeggepikte Halfgeknotte strandschelpen *Spisula subtruncata*, alweer een soort die je niet meteen intertidaal op onze stranden zou verwachten, hoewel de soort voor Oostende voorkomt (Speybrouck et al., 2003) zij het niet meer massaal zoals in de jaren 1980. Een andere inheemse soort het Nonnetje *Macoma balthica* daarentegen is hier veel minder talrijk dan elders lang onze kust waar precies deze soort tegenwoordig in grote aantallen voorkomt. Ik vond regelmatig enkele exemplaren met dier en ook lege doubletten. Is het Nonnetje relatief zeldzaam op het Klein Strand, het Zaagje *Donax vittatus*, een

karacteristieke soort van onze zandstranden ontbreekt helemaal, mogelijk is het sediment te slibbig.

In totaal leven er dus 8 bivalven in het intertidaal op dit strandje waarvan 6 algemeen. Het zijn typisch estuariene of kustgebonden soorten. Opvallend is het verschil met andere stranden rond Oostende. Op het nabijgelegen Noodstrand of Groeistrand voor Oostende komen al deze soorten niet voor, wel sublitoraal. Blijkbaar vormt dit beschutte strandje met zijn substraat van grof zand en slib een geschikte biotoop voor een aantal soorten die nu intertidaal kunnen voorkomen. Het strandje aan de andere kant van de havengeul tussen de nieuwe Oostelijke strekdam en de havengeul daarentegen op de oosteroever is veel minder interessant. Het zand is er veel fijner. Hier geen *Lanice* en voorlopig nog geen levende tweekleppigen.

Al met al dus toch wel een diverse bivalven fauna, die je, als op je het strand wandelt, niet meteen ziet. De vogels die weten ze wel te vinden. Bij laagtij zie je regelmatig Scholeksters foerageren. De resten van hun maaltijden zijn her en der te vinden. Ook een groepje meeuwen zoekt er regelmatig voedsel, ze prederen er onder andere op aangespoelde mossels en ander eetbaars.

Nogal wat geïntroduceerde soorten – 4 van de 8 bivalven – dus op dat strandje. Maar ook op de harde substraten van de westelijke havendam en het strandhoofd – in feite artificiële rotskusten – leven heel wat geïntroduceerde soorten. De Aziatische oesters *Crassostrea gigas* komt er, net als elders langs onze kust, massaal voor en ze vormt echte riffen waartussen blaasjeskrabben *Hemigrapsus sanguineus* zich blijkbaar perfect thuis voelen. En op de mossels is geregeld het muiltje *Crepidula fornicata* te vinden. En natuurlijk komt de Nieuw-Zeelandse zeepok *Elminius modestus* er massaal voor. Op het strand zijn losgekomen Mossels en Aziatische oesters algemeen in het aanspoelsel. En dan valt het op dat heel wat mossels begroeid zijn met één of meer oesters. De her en der verspreide losgekomen oesters en oesterclusters zouden er zelfs voor kunnen zorgen dat dit baaitje op termijn verandert in een oesterrif omdat ze kernen vormen waar zich almaar nieuwe exemplaren op vestigen. Zo zorgen die voor verdere uitbreiding van het ontstane eilandje. Zo heb ik elders in de achterhaven van Oostende zachte oevers zien veranderen in een oesterrif.

Enigszins buiten de context van dit verhaal maar toch het vermelden waard: tegenwoordig vormen Zeehonden die zo nu en dan opduiken een bijkomende attractie. Het blijken meestal dieren vrijgelaten door Sea Life, herkenbaar aan een groene tag en ze zijn niet erg mensenschuw.

Samenvattend: het Klein Strand in Oostende is een goed voorbeeld van door de mens gecreëerde nieuwe “natuur”, waar dan vooral geïntroduceerde soorten van blijken te profiteren al is natuur wel het laatste waar men hier aan dacht bij de constructie van deze kunstwerken, als men er al aan dacht.

Summary

In this article the discovery of a second population of the *Ruditapes philippinarum* along the Belgian coast is described. The small population lives on the so called Klein Strand in Oostende, an artificially created beach - embayment. Co-occurring species include *Cerastoderma edule*, *Ensis directus*, *Venerupis corrugata*, *Mya arenaria*, *Spisula subtruncata* and *Macoma balthica*. Such an intertidal assemblage of species is not known elsewhere along the Belgian coast and is because of the particular sheltered condition of this small beach with a sediment of rather coarse sand with mud.

Literatuur

- KERCKHOF, F. (2014). Een populatie van de Aziatische tapijtschelp *Ruditapes philippinarum* (Adams & Reeve, 1850) in de Zeebrugse haven. De Strandvlo 34(2): 57-61.
- KERCKHOF, F.; HAELTERS, J.; GOLLASCH, S. (2007). Alien species in the marine and brackish ecosystem: the situation in Belgian waters. *Aquat. Invasions* 2(3): 243-257
- SPEYBROECK, J.; DEGRAER, S.; VINCX, M. (2003). Ecologische monitoring kustverdedigingsproject Oostende (fase 1): eindrapport. Universiteit Gent. Vakgroep Biologie, sectie Mariene Biologie: Gent. 47 pp

**Muscarstraat 14
8400 Oostende**

Verslag van de meerdaagse SWG-excursie naar Ambleteuse (Boulonnais) op 27 en 28 april 2013

Nathal Severijns

In het voorjaar van 2013 waren er geen geweldig goede getijden. De coëfficiënten waren maximaal 106, terwijl echt goede coëfficiënten groter dan 110 zijn (de maximale coëfficiënt is 120, de minimale is 20). Daarom werd er beslist om voor de meerdaagse dit keer geen grote verplaatsing te maken maar een weekend in de Boulonnais door te brengen, de streek tussen Calais en Boulogne-sur-Mer, maar dan toch tijdens de dagen met goede getijden in de maand april.

De Boulonnais is zowel vanuit toeristisch als marien-biologisch oogpunt een absolute aanrader. Voorbij Sangatte, vlak achter Calais, kom je langs de baan die de kustlijn volgt eerst de hoge rotsen van de 'Cap Blanc Nez' tegen. Bij mooi weer heb je in deze omgeving ook een prachtig zicht op de krijtrotsen aan de overkant van het Kanaal, in Engeland. Voorbij de 'Cap Blanc Nez' strekt zich tot aan de 'Cap Griz Nez' de brede baai van Wissant uit, waarvan het zand in de zon wit reflecteert en waar het dorp zijn naam aan dankt. De baai van Wissant biedt ook ideale condities voor kite-surfers, die je daar vaak aan het werk kan zien. Net voorbij de 'Cap Griz Nez' is in en rond een oude Duitse bunker uit WO II naast heel wat kleinere voorwerpen en authentieke kostuums ook een mooie collectie van vooral groot en rollend materiaal uit WO II bijeengebracht. Buiten staat een groot kanon opgesteld op rails, zoals het daar oorspronkelijk is geïnstalleerd en waarmee men hoopte tot in Engeland te kunnen schieten, wat echter nooit gelukt is...

Wat verder ligt dan het pittoreske plaatsje Audresselles met een mooi marktplein met enkele authentieke visrestaurants. Ten zuiden van het dorp heb je het boeiende en soortenrijke rotsmassief bij de 'Pointe aux Oies', waar onder andere verschillende soorten borende mollusken leven. Dit was één van de locaties voor onze excursies. In het volgende dorp, Ambleteuse, ligt naast de kustbaan opnieuw een museum over WO II. Een andere historische bezienswaardigheid daar is zeker het historische Fort Mahon (soms ook Fort d'Ambleteuse of Fort Vauban genoemd), dat letterlijk op het strand ligt. Het werd aan het einde van de 17de eeuw, in opdracht van Lodewijk XIV, gebouwd door de militaire architect Vauban om de haven aan de monding van de Slack te verdedigen. Het is het enige bewaard gebleven zeefort tussen Cherbourg en de Belgische grens. Daarnaast bezit Ambleteuse ook twee absolute parels wat natuur betreft: het estuarium van de Slack en het uitgestrekte duingebied 'Dunes de Slack', die we natuurlijk allebei bezocht hebben.

Nog verder kom je dan in het heel wat grotere Wimereux met zijn lange dijk met een aantal mooi gerestaureerde 'fin de siècle' villa's en een aantal restaurants met een prachtig zicht op zee, ideaal voor een gezellig en romantisch avondje met twee... . Wimereux is een badplaats met een uitgestrekt zandstrand en daar voorbij een al even groot rotsmassief vlak vóór hoge kliffen die zich uitstrekken tot Boulogne-sur-Mer. Boulogne, ten slotte, is een stad met een rijke geschiedenis (Godfried van Bouillon vertrok van hieruit op kruistocht in het jaar 990...), de grootste vissershaven en vismijn van Frankrijk, het marien educatief centrum Nausicaä (dat zeker een bezoek waard is), een uitgestrekt zandstrand en, heel interessant voor de mariene biologie, de 'Digue Nord'. Dit zijn de restanten van de duikboothaven die de Duitsers hier in WO II hebben aangelegd en die nu een uitstekende habitat vormt voor wieren, krabben, mollusken en nog veel meer andere mariene organismen. Het was dan ook onze excursieplek voor de tweede dag.

We waren in totaal met een dertigtal en logeerden in het mooie en gezellige vakantiecentrum "Village de Vacances Artès, Cap d'Opale" in Ambleteuse. Per twee deelden we één van de kleine huisjes die in groepjes verspreid over het domein zijn neergezet, met wandelpaden en perken ertussen, alles heel sfeervol. In het centraal gelegen gebouw was het restaurant en een zitruimte met bar. Voor wie op vakantie is, biedt het domein ook nog een binnenzwembad, sauna, tafeltennis, een speelplein voor kinderen, tennis- en volleybalterreinen en nog veel meer, allemaal dingen waar wij door ons korte verblijf en onze drukke agenda... (het verkennen van de natuur stond vooraan op onze prioriteitenlijst) helaas slechts minimaal of niet van hebben kunnen genieten. Zoals steeds beschikten we over een klaslokaal waar we het materiaal dat van de excursies werd meegebracht konden sorteren, samen bekijken, bespreken, fotograferen, bestuderen en determineren; de 'dagelijkse' dingen die zo onlosmakelijk en bijna op een rituele manier deel zijn gaan uitmaken van een SWG-meerdaagse, net zoals de gezellige en ontspannen sfeer.

Enkelen waren vrijdagavond al aangekomen en hadden de nabije en sommigen ook de wat wijdere omgeving al eens verkend, zowel toeristisch als culinair, met goed resultaat overigens! Het restaurant 'Le Retour des Flobards' met zijn visspecialiteiten bleek een excellente keuze. Een aanrader voor als je eens in de buurt bent. Maar je kan wel best reserveren, zeker in de zomermaanden. De naam van het restaurant is goed gekozen, want een 'flobart' (de schrijfwijze 'flobard' wordt ook gebruikt) is historisch de vissersboot voor kustvisserij in deze streek, de 'Côte d'Opale'. Het is een kleine, maar brede houten boot, een 4-tal meter lang en bijna even breed. Vroeger werd de boot met paarden, nu met een tractor te water gelaten en ook weer opgepikt bij terugkomst. De typische flobartboten worden tegenwoordig alleen nog gebruikt in Audresselles en Wissant. In Wissant wordt jaarlijks, gedurende het laatste weekend van augustus, nog het "Fête du Flobart" gehouden. Je kan nog een echte 'flobart' zien op een pleintje langs de kustbaan in Audresseles, en in het museum van de vereniging 'Flobarts des Deux Caps' in Wissant.

Op zaterdagochtend 27 april trokken we dan voor de eerste uitstap naar de Pointe aux Oies in het vlakbij gelegen Audresselles. We vonden hier in totaal een 90-tal soorten, wat een mooi aantal is voor één enkele locatie. Opvallende soorten waren de niet algemeen voorkomende mosdiertjes *Tubularia indivisa* (hier zeer talrijk onder stenen) en *Halecium halecium*, enkele grote vlokslakken *Aeolidia papillosa* met eilegels, de genavelde tolhoren *Gibbula umbilicalis*, een groot gevlekt koffieboontje *Trivia monacha*, en een levend doublet van de Noordse rotsboorder *Hiatella arctica*. Daarnaast troffen we ook enkele kreeftjes *Galathea squamifera* aan en één kreeft *Homarus gammarus*. De meest speciale vondsten hier waren wel die van verschillende soorten borende mollusken, allemaal *in situ*, met name levende exemplaren van de witte boormossel *Barnea candida* en de kleine boormossel *Barnea parva*, en verse doubletten, ook *in situ*, van de Amerikaanse boormossel *Petricola pholadiformis* en de pholade *Pholas dactylus*.

Na een picnic en een drankje in de prille en nog niet zo veel warmte gevende lentezon, op een terras op het marktplein van Audresselles, trokken we in de namiddag voor een fikse wandeling naar het nabijgelegen gebied van de 'Dunes de Slack'. Deze 'klassieke' toeristische wandeling vertrekt vanaf een kleine parking langs de D940, juist achter de brug over de Slack in Ambleteuse. Je wandelt eerst langs de Slack zelf en zijn klein maar mooie estuarium met rietkragen, tot bij het Fort Mahon waar de Slack in de zee uitmondt. Via een lang stuk zandstrand met keien in de vloedzoom en aan het eind daarvan een korte maar erg steile klim over de hoge stuifduingordel, kom je in het erg uitgestrekte begroeide duinengebied daarachter terecht. Nadat je iets verder opnieuw de D940 hebt overgestoken, gaat dit biotoop eerst nog een stuk verder, maar verandert dan helemaal in een totaal ander en ouder soort duinengebied met dennen en grote, zeer vochtige laaggelegen delen en met ook een totaal andere plantengroei. Het pad leidt je door dit prachtig en zeer afwisselend landschap, waarbij je meestal door het mulle zand moet, maar soms ook dwars door het water (sinds 2015 liggen er wel paden met plankjes in de drassige gebieden!). Uiteindelijk kom je terug bij de Slack en weer iets verder bij de parking langs de D940. Deze wandeling neemt in totaal gemakkelijk zo'n 2,5 uur in beslag maar is door de afwisseling van biotopen die je onderweg tegenkomt zeer de moeite waard. Ze bezorgt je daarna ook een deugddoende nachtrust! Dit is een absolute topper voor de natuurliefhebber en een aanrader als je in de buurt bent en enkele uren tijd hebt. Zeker doen!

Tijdens de excursie langs de Slack en in het duinengebied 'Dunes de Slack' werden op verschillende plaatsen land- en zoetwatermollusken met de hand verzameld of werd strooisel meegenomen dat dan later werd uitgezocht. De vijf verschillende locaties die zo bemonsterd werden worden opgelijst in Tabel 1.

Locatie	Beschrijving	Coördinaten
loc. 1	de berm naast het wandelpad langs de Slack tussen de D940 en het Fort Mahon	50°48'15''N - 01°36'30''O
loc. 2	de monding van de Slack ter hoogte van het Fort Vauban	50°48'19''N - 01°36'04''O
loc. 3	strooisel van onder struiken in de duinen ten oosten van de D940	50°47'30''N - 01°36'44''O
loc. 4	strooisel van onder bomen naast de Slack, aan de oostzijde van de D940 en net naast de brug over de D940	50°48'11''N - 01°36'57''O
loc. 5	de berm naast de Slack aan de oostzijde van de D940	50°48'12''N - 01°36'55''O

Tabel 1. Locaties bemonstering land- en zoetwatermollusken

Tabellen 2 en 3 geven een overzicht van de 24 verschillende soorten landslakken en 9 soorten zoet- en brakwatermollusken die tijdens deze excursie gevonden werden. Erg interessant waren de vondsten van het vrij zeldzame vergeten schorshorentje *Balea heydeni*, een typische kustgebonden soort, naast nog vier andere soorten van de familie van de regenslakken (*Clausiliidae*), vier weliswaar oude exemplaren van de ook al eerder zeldzame kleine blindslak *Aegopinella pura*, en levende exemplaren van *Trichia striolata*, een grotere soort haarslak die tot dusver nog niet in België gemeld werd, maar dus wel tot vrij dicht bij de Belgische grens in Noord-Frankrijk voorkomt. In de monding van de Slack vonden we naast de schelpjes van een aantal soorten zoetwatermollusken die door de rivier daar waren afgezet, ook levende wadslakjes *Peringia ulvae* en muizenootjes *Ovatella myosotis*, twee typische brakwatersoorten waarvan je inderdaad verwacht dat ze in een estuarium voorkomen. In het strooisel dat in de 'Dunes de Slack' verzameld werd vonden we onder andere een aantal verse en levende exemplaren van kleine soorten landslakken, waaronder de slanke dwergslak *Carychium tridentatum*, het genaveld tonnetje *Lauria cylindracea*, het mostonnetje *Pupilla muscorum*, de tandloze korfslak *Columella edentula* en de cilindrische korfslak *Truncatellina cylindrica*.

Landmollusken		Dunes de Slack - 27 april 2013					Strouanne
		loc. 1	loc. 2	loc. 3	loc. 4	loc. 5	28 apr 2013
<i>Carychium tridentatum</i>	Slanke dwergslak				1 oud		
<i>Oxyloma elegans elegans</i>	Slanke barnsteenslak						E L
<i>Cochlicopa lubrica</i>	Glanzende agaathoren				2 oud		
<i>Lauria cylindracea</i>	Genaveid tonnetje			4 L + 4 V	2 V + 9 oud		
<i>Pupilla mucorum</i>	Mostonnetje			1 L + 1 V			
<i>Columella edentula</i>	Tandloze korfslak				1 V		
<i>Truncatellina cylindrica</i>	Cylindrische korfslak				1 V		
<i>Clausilia bidentata</i>	Vale clausilia				1 V + 2 oud		
<i>Balea heydini</i>	Vergeeten schorshorentje				2 L + 13 V		
<i>Discus rotundatus</i>	Boerenknoopje		X		1 L + 5 V	E V	
<i>Vitrea spec.</i>	(Kristalslak)				2 oud		
<i>Oxychilus cellarius</i>	Kelderglansslak				1 oud	E L	
<i>Oxychilus draparnaudi</i>	Grote glansslak					E L	1 L
<i>Aegopinella pura</i>	Kleine blindslak				4 oud		
<i>Vitrina pellucida</i>	Doorschijnende glasslak			4 V	1 oud		
<i>Cochlicella acuta</i>	Slanke duinhoren	A L	X			A L	A L
<i>Monacha cantiana</i>	Grote karthuizerslak	E L	X			E L	E L
<i>Trochulus hispidus</i>	Gewone haarslak		X		1 oud		
<i>Trichia striolata</i>	(Haarslak)	1 oud				A L	
<i>Candidula intersecta</i>	Grofgeribde grasslak	A L	X	2 L + 12 V		E V	E oud
<i>Cerņuella virgata</i>	Bolle Duinslak	E oud	X	1 oud		A L	A L
<i>Theba pisana pisana</i>	Zandslak	A L	X			E V	A L
<i>Cepaea nemoralis</i>	Gewone tuinslak		X			E L	E L
<i>Cornu aspersum</i>	Segrijnslak	E L					A L

Tabel 2. Overzicht van de landslakken die in de 'Dunes de Slack' (Ambleteuse) en in Strouanne werden gevonden.

Zoetwatermollusken		Dunes de Slack - 27/04/13	
		loc. 1	loc. 2
<i>Bithynia tentaculata</i>	Grote diepslak		X
<i>Valvata piscinalis</i>	Vijverpluimdrager		X
<i>Peringia ulvae</i>	Wadslakje		X
<i>Stagnicola palustris</i>	Moeraspoelslak		X
<i>Planorbis carinatus</i>	Gekielde schijfhoren		X
<i>Planorbis planorbis</i>	Gewone schijfhoren	1 oud	X
<i>Anisus vortex</i>	Draaikolkschijfhoren		X
<i>Bathyomphalus contortus</i>	Riempje		X
<i>Myosotella myosotis</i>	Muizenootje		X

Tabel 3. Overzicht van de zoet- en brakwatermollusken die bij de monding van de Slack ('Dunes de Slack', Ambleteuse) werden gevonden.

Op de tweede dag, zondag 28 april, trokken we nog vóór het laag tij in de voormiddag naar de 'Digue Nord', juist ten noorden van Boulogne-sur-Mer. De klif is daar zeer hoog. Boven op de klif kan je mooi wandelen over een pad bedekt met gras en omzoomd door wilde planten, en met een heerlijk uitzicht over de zee en haar speelse golven. Om het mariene leven bij de 'Digue Nord' te bekijken moet je echter helemaal naar beneden. Dat

gebeurt deels langs trappen die nog zijn overgebleven van de duikboothaven die het Duitse leger er in WO II heeft aangelegd. Die staan echter soms helemaal vrij in de verder lege ruimte, met geen enkele reling of ander houvast binnen handbereik. Dat bleek niet voor iedereen even evident. Maar nadat iedereen, soms wel dankzij wat overredingskracht of met wat manuele hulp, toch veilig het strand had bereikt, kon het stenen keren en verkennen van de drooggevallen zeebodem beginnen.

Uiteindelijk noteerden we hier een 80-tal soorten, die in grote lijnen overeen komen met de soorten die we de dag voordien in Audresselles gevonden hadden. Speciale vondsten waren zeker het veerwier *Bryopsis plumosa* dat je niet zo vaak vindt, de roodwieren *Hypoglossum woodwardii* (tongwier) en *Membranoptera alata*, de spons *Haliclona xena*, een levende aardbeianemoon *Actinia fragacea* en enkele levende zeeanjelieren *Metridium senile*. Verder vonden we opnieuw een levend exemplaar en eilegels van de grote vlokslak *Aeolidia papillosa*, naast een vers schild van de grote spinkrab *Maja brachydactyla* (vroeger *Maja squinado* genoemd), een levend ruig krabbetje *Pilumnus hirtellus*, en een levende kleine slangster *Ophiura albida*. Daarnaast vonden we hier ook weer, net als in Audresselles de dag voordien, verschillende soorten borende mollusken. Dit keer waren dat levende witte boormossels *Barnea candida* en Amerikaanse boormossels *Petricola pholadiformis*, en verse doubletten van de pholade *Pholas dactylus* en van de ruwe boormossel *Zirfea crispata*, allemaal *in situ*.

Onderweg naar huis zijn we die zondagnamiddag nog even in Strouanne gestopt, een klein gehucht tussen Wissant en de 'Cap Blanc Nez'. Daar vonden we enkele levende slanke barnsteenslakken *Oxyloma elegans*. Ze leefden op de natte oeverrand van het beekje dat daar vanuit de klif van klei, via een 3 tot 4 meter hoge, erg mooie en letterlijk klaterende waterval, op het strand in zee uitmondt.

Omdat we maar twee dagen op meerdaagse zijn geweest is het aantal soorten dat werd waargenomen natuurlijk eerder beperkt. Tijdens de twee mariene excursies werden in totaal 117 verschillende soorten opgetekend (tabel 4). Zoals steeds waren de wieren (met 34 soorten), de mollusken (29 soorten) en de krab- en kreeftachtigen (14 soorten) de drie groepen die het best vertegenwoordigd zijn in de soortenlijst. Tijdens de excursie in de 'Dunes de Slack' werden nog eens 33 soorten land- en zoetwatermollusken waargenomen, wat het totaal voor deze meerdaagse toch nog op 150 soorten brengt. Dit is niet zo heel veel, maar de Boulonnais is wat betreft soortenrijkdom toch ook niet te vergelijken met Normandië of Bretagne, en natuurlijk zijn we ook maar twee dagen ter plaatse geweest.

Op de volgende bladzijden wordt, per biologische groep, een gedetailleerd overzicht gegeven van al de mariene soorten die op de verschillende bezochte plaatsen werden

gevonden. Binnen elke groep zijn de soorten alfabetisch gerangschikt volgens de soortnaam. In de tabel worden volgende afkortingen gebruikt:

A = algemeen

E = enkele exemplaren

M = massaal

D= dood

L = levend

V = vers

ARS = Audresselles

BSM = Boulogne-sur-Mer

klp(n) = losse klep(pen)

dbl(n) = doublet(ten)

juven. = juveniel exemplaar

Het was een korte meerdaagse maar toch was het boeiend, ontspannend, en gezellig om dit alles met zijn allen samen te doen. Een heel hartelijk 'dankjewel' daarom aan iedereen die er bij was, voor de gezellige en aangename sfeer die er weer heerste en, niet te vergeten, voor jullie hulp bij het opstellen van de soortenlijst. En misschien tot op de volgende meerdaagse

...

Foto 1: Domein 'Village de Vacances Artès, Cap d'Opale' in Ambleteuse, waar we logeerden.

Foto 2: Een strandkrab *Carcinus maenas*, met een krabbezakje *Sacculina carcini* (Audresselles, 27 april 2013).

Foto 3: Een 'flobart', gebruikt voor de kustvisserij in de Boulonnais.

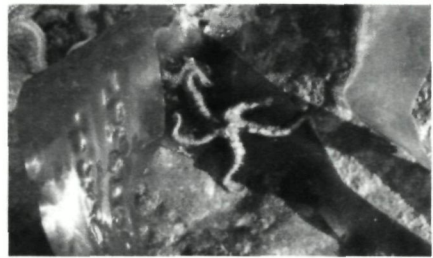

Foto 4: Een brokkelster *Ophiotrix fragilis* (Audresselles, 27 april 2013)

GENUS	SPECIES	NEDERLANDSE NAAM	Audresselles	Boulogne s/Mer	OPMERKINGEN
			Pointe aux Oies	Digue Nord	
			ARS 27 apr 2013	BSM 28 apr 2013	
PHYLUM Chlorophyta (Groenwieren)					
BLIDINGIA	MINIMA	KLEIN DARMWIER	A L	A L	
BRYOPSIS	PLUMOSA	VEERWIER		A L	LAAG
ENTEROMORPHA	INTESTINALIS	ECHT DARMWIER	A L (diam. 5 mm)	A L	
ENTEROMORPHA	cf. LINZA	LINTWIER/BREED DARMWIER	A L	A L	
ENTEROMORPHA	SPEC.	(DARMWIER)	A L		
ULVA	LACTUCA	ZESLA	A L	A L	
PHYLUM Phaeophyta (Bruinwieren)					
FUCUS	SERRATUS	GEZAAGDE ZEEÏK	A L	A L	
FUCUS	SPIRALIS	KLEINE ZEEÏK	A L	A L	
LAMINARIA	DIGITATA	VINGERWIER	E L		
PILAYELLA	LITTORALIS	KWASTWIER	A L		
SACCHARINA	LATISSIMA	SUIKERWIER	A L		GROOT 'SUIKERWIERVELD'
SARGASSUM	MUTICUM	JAPANS BESSENWIER	E L		
PHYLUM Rhodophyta (Roodwieren)					
AUDOINELLA	FLORIDULA	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	A L	M L	
CERAMIUM	SPEC.	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	A L		
CHONDRUS	CRISPUS	IERS MOS	A L	A L	
CORALLINA	OFFICINALIS	KORAALWIER	E L	E L	
CYSTOCLONIUM	PURPUREUM	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	E V	A L	OP ROTSEN
DILSEA	CARNOSA	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	E L		
DUMONTIA	CONTORTA	ROOD DARMWIER		A L	
GRACILARIA	BURSA-PASTORIS	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	1 V		
HILDENBRANDIA	RUBRA	ROOD KALKKORSTWIER		E L	
HYPOGLOSSUM	WOODWARDII	TONGWIER		E L	
LAURENCIA	PINNATIFIDA	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	A L	A L	
LITHOTHAMNIUM	cf. LENORMANDII	(KALKKORSTWIER)	1 L		
LOMENTARIA	ARTICULATA	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	E L	A L	
MASTOCARPUS	STELLATUS	KERNWIER		E L (juven.)	
MEMBRANOPTERA	ALATA	(ROODWIER/RHODOPHYTA)		E L	
PALMARIA	PALMATA	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	E L		
PLOCAMIUM	CARTILAGINEUM	KAMMETJESWIER		E L	

POLYIDES	ROTUNDUS	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	E L		
POLYSIPHONIA	ELONGATA	(ROODWIER/RHODOPHYTA)	E L		
POLYSIPHONIA	NIGRESCENS	DONKER BUISWIER	E L		
POLYSIPHONIA	SPEC.	(BUIJSWIER)	A L		A L
PORPHYRA	PURPUREA	PURPERWIER			A L
<hr/>					
PHYLUM	Lichenes (Korstmossen)				
<hr/>					
CALOPLACA	MARINA	(KORSTMOS/LICHENES)	A L		
VERRUCARIA	MAURA	(KORSTMOS/LICHENES)	A L		
XANTHORIA	PARIETINA	(KORSTMOS/LICHENES)	A L		
<hr/>					
PHYLUM	Porifera (Sponsen)				
<hr/>					
HALICHONDRIA	PANICEA	GEWONE BROODSPONS	E L		
HALICLONA	XENA	PAARSE BUIJESSPONS			E L
<hr/>					
PHYLUM	Cnidaria (Neteldieren)				
<hr/>					
KLASSE	Hydrozoa (Hydroïdpoliepen)				
<hr/>					
ABIETINARIA	ABIETINA	ZEEDENNETJE	E L	A V	BSM: IN AANSPOESEL
DYNAMENA	PUMILA	KLEIN TANDHOORNKORRAAL	E L (op Lam.sacchar.)	A L	
HALECIUM	HALECIUM	HARINGGRAAT	1 V		AANGESPOELD
HYDRALLMANIA	FALCATA	GEKROMDE ZEEBORSTEL	E L (in situ)	A V	BSM: IN AANSPOESEL
SERTULARIA	CUPRESSINA	ZEECYPRES	1 L (in situ)	E L (in situ) + A V	BSM: A V IN AANSPOESEL
TUBULARIA	INDIVISA	PENNESCHACHT	M L		ONDER TEGEN STENEN; DIER MET ROSE UITEINDE
<hr/>					
KLASSE	Anthozoa (Bloemdieren)				
<hr/>					
ACTINIA	EQUINA	PAARDEANEMOON	A L	A L	
ACTINIA	FRAGACEA	AARDBEIANEMOON		1 L	
METRIDIUM	SENILE	ZEEANJELIER		E L	
SAGARTIA	TROGLODYTES	SLIBANEMOON	E L		
URTICINA	FELINA	ZEEAHLIA		E L	
<hr/>					
PHYLUM	Annelida (Ringwormen)				
<hr/>					
ARENICOLA	MARINA	ZEEPIER	A L	A L + 1 D	ZANDHOOPJES
CHAETOPTERUS	VARIOPEDATUS	PERKAMENTKOKERWORM	E V	E fragmn.	KOKERS
EULALIA	VIRIDIS	GROENE BLADKIEUWWORM	A V	A V	EILEGSELS (GROEN)
LANICE	CONCHILEGA	SHELPKOKERWORM	E L (onder stenen)	A L (riffen)	

LEPIDONOTUS	SQUAMATUS	ZEERUPS	1 L	1 L
PECTINARIA	KORENI	GOUDKAMMETJE	1 L (groot)	
POMATOCEROS	TRIQUETER	DRIEKANTIGE KALKKOKERWORM	E oud	E oud

PHYLUM Mollusca (Weekdieren)

KLASSE Gastropoda (Slakken)

AEOLIDIA	PAPILLOSA	GROTE VLOKSLAK	EL + 3 eilegsefs	1 L + E eilegsefs	
BUCCINUM	UNDATUM	WULK		E oud	
BUCCINUM	UNDATUM	EIKAPSELS VAN DE WULK	E V	E V	
CREPIDULA	FORNICATA	MULTJE	2 oud	E L	
GIBBULA	CINERARIA	ASGRAUWE TOLHOREN	1 L		
GIBBULA	UMBILICALIS	GENAVELDE TOLHOREN	E L		
LITTORINA	LITTOREA	GEWONE ALIKRUIK	A L	A L	
LITTORINA	OBTUSATA	STOMPE ALIKRUIK	E eilegsefs V		
LITTORINA	SAXATILIS	RUWE ALIKRUIK	A L		
NUCELLA	LAPILLUS	PURPERSLAK	A L	A L	OOK STEEDS EILEGSELS
PATELLA	VULGATA	GEWONE SCHAALHOREN	A L	A L	
TRIVIA	MONACHA	GEVLEKT KOFFIEBOONTJE	1 V		GROOT

KLASSE Bivalvia (Tweekleppigen)

BARNEA	CANDIDA	WITTE BOORMOSSEL	E L+V in situ	E L+V in situ	
BARNEA	PARVA	KLEINE BOORMOSSEL	E L in situ		
CERASTODERMA	EDULE	KOKKEL	E klpn.	A klpn.	
DONAX	VITTATUS	ZAAGJE		A klpn. V	
ENSIS	DIRECTUS	AMERIKAANSE ZWAARDSCHEDI		A dbln. V	
HIATELLA	ARCTICA	NOORDSE ROTSBOORDER	1 L		
LUTRARIA	LUTRARIA	GEWONE OTTERSCHHELP		1 klp. oud	
MACTRA	CORALLINA	GROTE STRANDSCHHELP		E klpn.	
MYA	TRUNCATA	AFGEKNOTTE GAPER		1 klp. oud	
MYTILUS	EDULIS	MOSSEL	M L	M L	
OSTREA	EDULIS	OESTER	2 klpn. oud		
PECTEN	MAXIMUS	GROTE MANTEL		1 klp. oud	
PETRICOLA	PHOLADIFORMIS	AMERIKAANSE BOORMOSSEL	E dbln. V in situ	E L+V in situ	
PHOLAS	DACTYLUS	PHOLADE	E dbln. V in situ	E dbln. V	
SCROBICULARIA	PLANA	PLATTE SLIJKGAPER	1 dbl.		
TELLINA	FABULA	RECHTSGESTREEPTE PLATSCHELP		2 dbln. V	
VENERUPIS	SENEGALENSIS	GEWONE TAPIJTSCHHELP	1 L juven. + E dbln. V	1 L + E dbln. V	
ZIRFEA	CRISPATA	RUWE BOORMOSSEL		10 dbln. V in situ	

PHYLUM	Crustacea (Kreeftachtigen)				
KLASSE	Cirripedia (Rankpotigen)				
BALANUS	BALANOIDES	GEWONE ZEEPOK	M L	M L	
ELMINIUS	MODESTUS	KRUISRIDDERPOK, STERPOK		E L	
SACCOLINA	CARCINI	KRABBEZAKJE		1 L	OP CARCINUS MAENAS
KLASSE	Malacostraca (Hogere kreeften)				
ORDE	Isopoda (Pissebedden)				
IDOTEA	NEGLECTA	(ISOPODA)	1 L		IN ROODWIER
ORDE	Decapoda (Tienpotigen)				
CANCER	PAGURUS	NOORDZEEKRAB	E L juven.	E L juven.	
CARCINUS	MAENAS	STRANDKRAB	A L+D	E L+D	
CRANGON	CRANGON	NOORDZEEGARNAAL		1 V	AANGESPOELD
DIODES	PUGILATOR	(HEREMIETKREEFT)	E L		LINKERSCHAAR GROOTST
GALATHEA	SQUAMIFERA	(KREEFT)	E L	E L	
HOMARUS	GAMMARUS	KREEFT	1 L		
MAJA	SQUINADO = BRACHYDACTYLA	GROTE SPINKRAB		1 V schild	
NECORA	PUBER	FLUWELN ZWEMKRAB		1 D	
PAGURUS	BERNHARDUS	HEREMIETKREEFT	E L	1 L	ARS: IN NUCELLA LAPILLUS
PILUMNUS	HIRTELLUS	RUIG KRABBETJE		E L	
PISIDIA	LONGICORNIS	GEW. PORCELEINKRABBETJE	A L	E L	
PORCELLANA	PLATHYCHELES	HARIG PORCELEINKRABBETJE	E L	E L	
PHYLUM	Bryozoa (Mosdiertjes)				
ALCYONIDIUM	GELATINOSUM	DOORSCHIJNENDE ZEEVINGER	1 V		AANGESPOELD
CELLEPORA	PUMICOSA	(MOSDIERTJES/BRYOZOA)	E L		VASTGEHECHT
ELECTRA	PILOSA	HARIGE VLIESCPELPIEP		A L	E OP CHONDRUS CRISPUS
FLUSTRA	FOLIACEA	BLADACHTIG HOORNWIER		E V	
PHYLUM	Echinodermata (Stekelhuidigen)				
ASTERIAS	RUBENS	GEWONE ZEESTER	A L	E L	
OPHIOTRIX	FRAGILIS	BROKKELSTER	30 L	E L	
OPHIURA	ALBIDA	KLEINE SLANGSTER		1 L	
PSAMMECHINUS	MILIARIS	ZEEAPPEL	E L	1	

Tabel 4. Mariene vondsten

PHYLUM	Chordata (Chordadieren)				
KLASSE	Ascidiacea (Zakpijpen)				
DISTOMUS	VARIOLOSUS	(ZAKPIJP/TUNICATA)		E L in situ	OOK AANGESPOELD
MORCHELLUM	ARGUS	(ZAKPIJP/TUNICATA)		A L	A L
KLASSE	Pisces (Vissen)				
CYCLOPTERUS	LUMPUS	SNOTOLF		2 L	1 L
GOBIUS	NIGER	ZWARTE GRONDEL		1 L	
GOBIUS	PAGANELLUS	ROTSGRONDEL		E L	E L
LIOPHRYS	PHOLIS	GEWONE SLIJMVIS		E L	E L
PHOLIS	GUNNELLUS	BOTERVIS		E L	
PARABLENNIUS	GATTORUGINE	GEHOORDE SLIJMVIS		1 L	E L
TAURULUS	BUBALIS	GROENE ZEEDONDERPAD		1 L	

Verslag van de meest opvallende waarnemingen tijdens de herfst 2015 op het strand van Koksijde

Ingrid Jonckheere en Aäron Fabrice

Tijdens de herfst 2015 lag het hoogtepunt van aanspoelsel op het strand tussen 21 november en 28 november. De wind waaide die dagen uit wisselende richtingen en soms hevig tot stormachtig. De periode ervoor en erna waren gekenmerkt door afluiddige wind.

Opvallend aangespoeld

Wieren

In de vloedlijn lag veel Riemwier *Himantalia elongata* in fertiel stadium. Dit is een bekend fenomeen op onze stranden in de herfst. De door najaarsstormen losgeraakte exemplaren drijven met de zeestroming mee de Noordzee in en komen op onze stranden terecht. Op enkele planten groeiden het roodwiertje *Polysiphonia lanosa*. We vonden geen riemwiervoetjes.

Schelpdieren

We vonden een zestal levende Wijde mantels *Chlamys opercularis*. Ze waren allemaal begroeid met juveniele Muiltjes *Crepidula fornicata* en enkele met Zeevitrage *Conopeum reticulum*. Wijde mantelschelpen spoelen wel meer aan op de stranden van de Westkust, dit vooral in de wintermaanden en vaak na stormen (Vanhaelen, 1998).

We noteerden een 35-tal Ovale otterschelp *Lutraria lutraria* waarvan enkele met vleesresten. Deze soort spoelde op de stranden van de Westkust voor het eerst aan in november 2001 (Vanhaelen & Kerckhof, 2002). Vroeger spoelden soms exemplaren aan van de Smalle otterschelp *Lutraria angustior* die verder uit de kust leeft. Deze soort hebben we nu niet gevonden.

Verder noteerden we nog volgende soorten levend of met vleesresten: Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus* weliswaar niet in zo'n spectaculaire hoeveelheden als we gewoon zijn na stormen, 3 Halfgeknotte strandschelpen *Spisula subtruncata*, een 10-tal Stevige strandschelpen *Spisula solida*, veel Zaagjes *Donax vittatus*, enkele Mossels *Mytilus edulis*, enkele Aziatische oesters *Crassostrea gigas*, enkele Muiltjeskettingen *Crepidula fornicata*, veel Nonnetjes *Macoma balthica*, 2 Kokkels *Cerastoderma edule* en ten slotte algemeen de Witte dunschaal *Abra alba*.

Bijzonder was het groot aantal aangespoelde lege doubletten Afgeknotte strandgaper *Mya truncata*.

Verder werden ook nog een 10-tal doubletten maar lege Messchede *Solen marginatus* en honderden lege doubletten tapijtscelp *Venerupis senegalensis* gevonden.

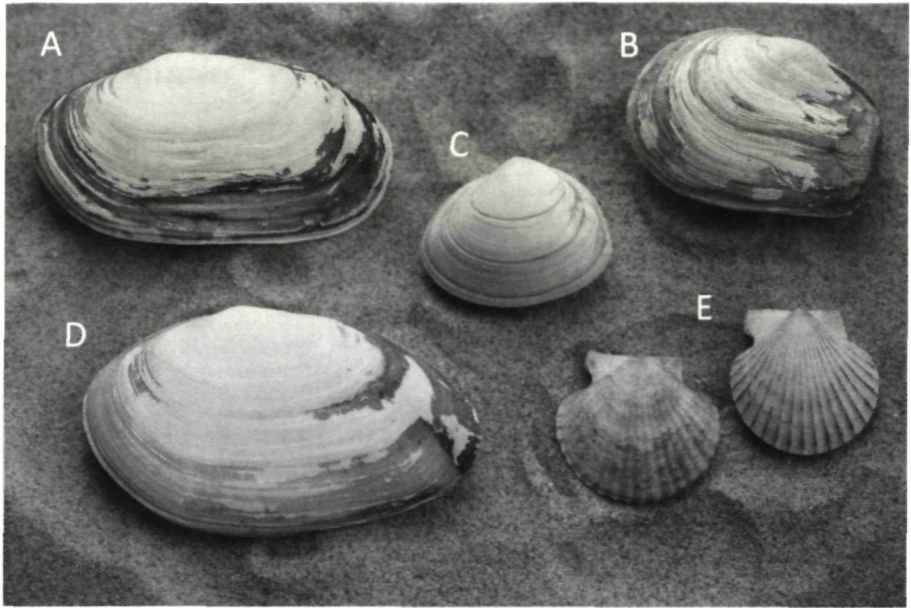

Foto 1: A en D Ovale otterschelp *Lutraria lutraria*, C Stevige strandschelp (misvormd) *Spisula subtruncata*, B Afgeknotte strandgaper *Mya truncata*, E Wijde mantel *Chlamys opercularis* (foto: Ingrid Jonckheere)

Stekelhuidigen

We vonden 3 soorten: 100-den levende Zeeappels *Psammechinus miliaris* lagen verspreid over het strand, verder enkele gewone zeesterren *Asteria rubens* en een paar Gewone slangsterren *Ophiura ophiura*.

Kwallen

Er spoelden erg weinig Zeepaddenstoelen *Rhizostoma pulmo* aan. De laatste voor 2015 noteerden we op 22 november.

Mosdierpjes op plastic ring

Er spoelden in de herfst maar weinig drijvende voorwerpen aan. We vonden in de vloedlijn één plasticen ring met een doorsnede van 35 mm en 15 mm dik. Op dit kleine voorwerp zaten maar liefst acht soorten mosdierpjes. *Disporella hispida*, *Plagioecia sarniensis*, *Eurystrotos compacta*, *Porella concinna*, *Entalophoroecia deflexa*, *Microporella ciliata*, *Schizomavella auriculata*, *Escarella immersa*.

Zeezoogdieren

In de periode van 22 oktober tot 28 oktober was dagelijks een Grijze zeehond *Halichoerus grypus* te zien nabij het Strandhoofd van Ster der Zee. Op zaterdag 24 oktober zwom een Bruinvis *Phocoena phocoena* heen en weer voor de kust van Koksijde, dicht bij de laagwaterlijn. Een dag later echter spoelde in de namiddag een Bruinvis dood aan op het strand van Oostduinkerke. Veel kans dat een beet van de Grijze zeehond de oorzaak was van het overlijden van het dier.

Surfdiatomeeën op het strand nabij de laagwaterlijn

Tot en met half december was het strand ten oosten van het strandhoofd Ster der zee bedekt met een bruine smurrie (foto 2). Tijdens de excursie van de Strandwerkgroep op 31 oktober 2015 wees Francis Kerckhof ons op dit fenomeen. Hij vertelde dat deze smurrie geen slib of een onnatuurlijk iets was maar dat het kiezelwiertjes waren. Eencellige plantjes met een schaal die bestaat uit silicium of kiezel. Het gaat om *Attheya armata*. Deze diatomeeën zijn typisch voor zandstranden en bekend als surf- of brandingsdiatomeeën (Kerckhof, 2013).

Foto 2: Surfdiatomeeën op het strand van Koksijde op 31 oktober 2015 (foto: Aäron Fabrice)

Slot

De herfst 2015 was door de vele dagen met afluende wind voor de strandjutter een rustige periode. Gelukkig was er de grote stranding van 21 tot 28 november, al was deze op het strand van Koksijde niet zo spectaculair als elders. We bezochten in die periode ook allebei het strand van de Halve Maan te Oostende (Jonckheere, 2015) en het strand van Nieuwpoort en daar was opvallend meer aangespoeld. Deze conclusie is misschien iets te negatief: een beginnend strandjutter zou met zo'n mooie waarnemingen ongetwijfeld in de wolken zijn.

Dankwoord

Dank aan Hans De Blauwe voor de hulp bij het determineren van de mosdiertjes en aan Francis Kerckhof voor het verhaal over de surfdiatomeeën tijdens de excursie op 31 oktober te Koksijde.

Summary

The authors describe their findings on the beach of Koksijde (Belgium) in autumn 2015. The species mentioned with their scientific names in the text comprise algae, jelly fish, molluscs, echinoderms, bryozoans and the marine mammals grey seal and harbour porpoise. (G.R.)

Literatuur

- JONCKHEERE, I., 2015. Levende Stralende paardenmossel *Gibbomodiola adriatica* (Lamarck, 1819) aangespoeld op 23 november 2015 op het strand Halve maan te Oostende, een nieuwe soort voor België. De Strandvlo, 35(4) : 118-122.
- KERCKHOF, F., 2013. De flora van het strand. De grote rede 2013. VLIZ. P 37.
- VANHAELLEN, M.-Th., 1998. Nieuwe stranding van levende Wijde mantels *Aequipecten opercularis* te Koksijde. De Strandvlo, 18(2) : 90-94.
- VANHAELLEN, M.-Th. & FRANCIS KERCKHOF, 2002; De ovale otterschelp *Lutraria lutraria* (Linnaeus, 1758) een nieuwe soort voor de Belgische fauna. De Strandvlo, 22(3-4) : 84-94

Sint-Idesbaldusstraat 20 bus 402
8670 Koksijde

R. Buylestraat 11
8670 Koksijde

Fuiken met Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* (Couthouy, 1838) en Gedoornde zeespin *Endeis spinosa* (Montagu, 1808) aangespoeld te Koksijde op 17 januari 2016

Ingrid Jonckheere en Aäron Fabrice

Op 17 januari 2016 dobberden ten westen van het strandhoofd van Koksijde Ster der Zee drie fuiken en een boei die met touwen aan elkaar verbonden waren (foto 1) in de laagwaterlijn. Aan de hand van letters BL op de boei konden we achterhalen dat ze afkomstig waren van Boulogne. We trokken de fuiken op het strand en bestudeerden ze grondig.

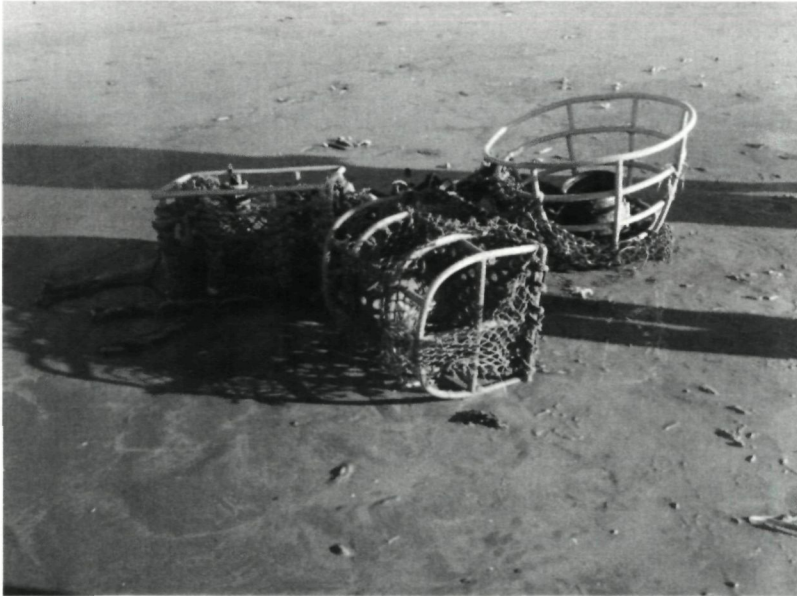

Foto 1: Drie fuiken – Koksijde 14 januari 2016 (foto: Ingrid Jonckheere)

Hieronder geven we een opsomming van de soorten die we op deze fuiken aantroffen. Daarnaast nemen we twee organismen, de Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* en de Gedoornde zeespin *Endeis spinosa* wat grondiger onder de loep.

Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* (foto 2) met legsel

Van zodra we de fuiken op het natte strand hadden getrokken vond Aäron enkele legsels van een zeenaaktslak. We inspecteerden de fuiken verder en zochten naar levende naaktslakjes. Dit leverde drie exemplaren op. Het vergde wat opzoekwerk om de soort op naam te brengen. Eerst dachten we dat het om de Kleine vloslak *Aeolidiella glauca* ging. Maar volwassen dieren met eieren van *A. glauca* zijn maar te vinden van mei tot oktober en bovendien had onze soort duidelijk gelamelleerde reuksprietten of rhinoforen. Daarbij leeft *A. glauca* vooral op plaatsen zonder of met geringe getijdenstroming. Gezien de fuik aanspoelde na stormachtig weer en dat het nog begin januari was besloten we dat onze determinatie niet klopte. We gingen te rade bij Peter van Bragt en Rob Dekker en zij deelden ons mee dat het de Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* betrof.

Beschrijving

De slakjes waren ongeveer 25 mm lang. Ze kunnen een lengte bereiken tot 55 mm. Het is een zeer brede en actieve slak. De voet is bij de kop het breedst en over de gehele lengte breder dan het lichaam. Het dier heeft relatief lange koptentakels en karakteristieke gelamelleerde rhinophoren. De rhinophoren zijn beige met aan de top witte pigmentvlekken.

De legsels zagen eruit als een symmetrische, niet gekronkelde spiraal (foto 3). Dit komt omdat ze zijn afgezet op een vlakke ondergrond, want wanneer de eieren worden afgezet op een oneffen ondergrond zien ze er totaal anders uit, dan hebben ze de vorm van een losse gekronkelde draad, opgebouwd uit een dunne witte draad met een kleine golfvormige structuur. Er kunnen tot 8.000 embryo's per eisnoer voorkomen (de Bruyne, 2013).

Voorkomen

Facelina bostoniensis komt voor langs de gehele Europese westkust, van Noorwegen tot in de Middellandse Zee. In Nederland zijn deze slakjes soms algemeen aanwezig in de zeegaten van de Waddenzee, de Oosterschelde en de monding van de Westerschelde en in de open Noordzee voornamelijk op wrakken (de Bruyne, 2013). Op de Nederlandse stranden werd deze soort reeds aangespoeld aangetroffen. Zinzen (2007) vermeldt de soort van stenen in de zuidelijke bocht van de Noordzee en ook van scheepswrakken. Er zijn geen waarnemingen van aangespoelde *F. bostoniensis* op het Belgische strand gekend. Muller (2004) vermeldt de soort voor Noord- Frankrijk maar er zijn geen details bekend van deze waarnemingen.

Habitat en ecologie

F. bostoniensis leeft van iets beneden de laagwaterlijn tot enkele tientallen meters diep, op plaatsen met een sterke getijdenstroming. Dit is ook de plaats waar hun voedsel, allerlei hydroïdpoliepen, met een voorkeur voor *Tubularia*-soorten, het meeste voorkomt.

In Nederland word de soort het hele jaar aangetroffen met een piek van mei tot november.

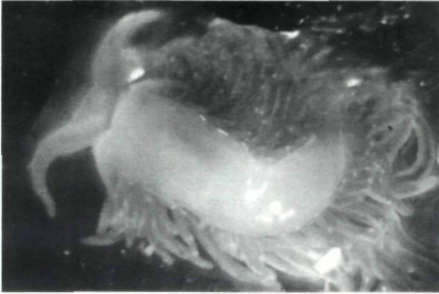

Foto 2: Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* (foto: Ingrid Jonckheere)

Foto 3: Legsel Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* (foto: Ingrid Jonckheere)

Gedoornde zeespin *Endeis spinosa*

Er lag die dag enorm veel aangespoeld op het strand en we wisten niet waar eerst gekeken. We zochten eerst wat verder in de aanspoelselbank naast het strandhoofd van Ster der Zee en keerden dan terug naar onze fuiken. Ondertussen kwam het tij op en dobberden ze terug in zee. We trokken ze terug het strand op en begonnen aan een tweede inspectieronde. Dit leverde onder andere nog een dode Gedoornde zeespin *Endeis spinosa* (foto 4) op. Waarschijnlijk stierf het dier bij het op het strand trekken van de fuiken. Het dier was intact en ongeveer 15 mm groot. Kenmerkend voor deze soort is dat zowel de schaarpoten (cheliforen) en de tasters (palpen) ontbreken (foto 5). Palpen vind je bij de andere soorten zeespinnen naast de zuigslurf (proboscis) (Stock, J.H., 1949).

Voorkomen

Endeis spinosa komt voor van de Noorse kust tot in de Middellandse zee. *E. spinosa* werd reeds eerder aangetroffen in het Belgische deel van de Noordzee (Cattrijsse & al., 2001). Er zijn ons geen waarnemingen van aangespoelde exemplaren van *E. spinosa* op het Belgische strand bekend.

Voor de Nederlandse kust zijn er vanaf 1950 meldingen van een beperkt aantal waarnemingen van uitsluitend op het strand aangespoelde dieren. Sinds augustus 2014 werden er echter door sportduikers meerdere exemplaren levend op de bodem van de zuidwestelijke Oosterschelde aangetroffen (van Bragt, 2014).

Dat *E. spinosa* langs de Noord-Franse kust voorkomt konden we waarnemen tijdens een SWG weekend in de Boulonnais in 1992 (d'Udekem d'Acoz & Rappé, 1993).

Habitat en ecologie

Zeespinnen, *Pycnogonida*, komen alleen voor in zoutwater. De mannetjes doen aan broedzorg en onderscheiden zich van de vrouwtjes door onder andere een extra paar poten

aan de onderzijde van het lichaam waarmee ze pakketjes met bevruchte eitjes kunnen vasthouden (Stock, 1949).

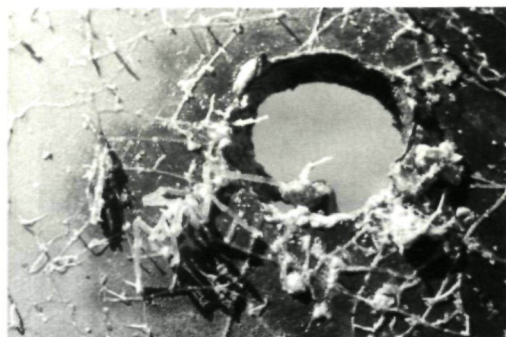

Foto 4: Gedoornde zeespin *Endeis spinosa* op fuik
(foto: Ingrid Jonckheere)

Foto 5: Gedoornde zeespin *Endeis spinosa* (foto: Aäron Fabrice)

Andere organismen

We troffen verder nog volgende organismen aan op de fuiken maar deze zijn minder zeldzaam te vinden op ons Belgisch strand, strandhoofden of strekdammen:

- 1 Brokkelster *Ophiothrix fragilis*
- Enkele Vulkaantjes *Balanus perforatus*
- Gewone zeepok *Semibalanus balanoides*
- 1 Fluwelen zwemkrab *Necora puber*
- 1 Porseleinkrab *Pisidia longicornis*
- Driekantige kalkkokerworm *Pomatoceros triqueter*

Slot

Drijvende voorwerpen die aanspoelen brengen vaak onverwachte gasten mee.

Vooral de vondsten van de Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* en *Endeis spinosa* waren bijzonder.

Voor onszelf trokken we de volgende conclusie: stop niet te vroeg met onderzoeken van het materiaal want het was pas bij een tweede inspectieronde dat we de meeste soorten ontdekten.

Dankwoord

Dank aan Hilde Busschaert, Rudy Balcaen en Geert Maertens voor hun gezelschap en enthousiasme tijdens de excursie en aan Francis Kerckhof voor de hulp bij onze zoektocht naar de herkomst van de fuiken en determinatie van de naaktslak alsook aan Peter van Bragt en Rob Dekker die uiteindelijk de naaktslak op naam brachten.

Summary

Some crab traps (also called crab pots or lobster pots) from the Channel fishing port of Boulogne (BL marked) washed ashore on the Belgian coast at Koksijde, January 2016. Apart from some common marine species the most interesting species found on these pots were the opisthobranch mollusc (sea slug) *Facelina bostoniensis* (with egg ribbons) and the sea spider *Endeis spinosa*. (G.R.)

Literatuur

- CATTRIJSSE, A.; VINCX, M. 2001. Biodiversity of the benthos and the avifauna of the Belgian coastal waters: summary of data collected between 1970 and 1998. Sustainable Management of the North Sea. Federal Office for Scientific, Technical and Cultural Affairs: Brussel, Belgium. 48 pp
- DE BRUYNE, R.H., VAN LEEUWEN S.J., GMELIG MEYLING A.W. & R. DAAN (RED.), 2013. Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied. Ecologische atlas van de mariene weekdieren (Mollusca). Tirion Uitgevers, Utrecht en Stichting Anemoon, Lisse 414 pp.
- D'UDEKEM D'ACQZ, C. & G. RAPPÉ, 1993. Verslag SWG-weekend in de Boulonnais (17-20 april 1992). De Strandvlo, 13(2-3): 68-75.
- KERCKHOF, F.; RUMES, B.; JACQUES, T.; DEGRAER, S.; NORRO, A. 2010. Early development of the subtidal marine biofouling on a concrete offshore windmill foundation on the Thornton Bank (southern North Sea): first monitoring results. Underwat. Technol. 29(3): 137-149.
- MULLER, Y. 2004. Faune et flore du littoral du Nord, du Pas-de-Calais et de la Belgique: inventaire. *Commission Régionale de Biologie Région Nord Pas-de-Calais: France*. 307 pp.
- STOCK, J.H., 1949. Zeespinnen. SWG-Tabellenserie. Uitgave: Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie.
- VAN BRAGT, P. H., 2014. <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=19577>, bekeken op 18 februari 2016.
- ZINTZEN, V. 2007. Biodiversity of shipwrecks from the Southern Bight of the North Sea. PhD Thesis, University of Louvain, Department of Biology, 343 p.

Sint-Idesbaldusstraat 20 bus 402
8670 Koksijde

R. Buylestraat 11
8670 Koksijde

Een klep van *Glossus lunatus crassus* (Nyst & Westendorp, 1839) gevonden te Koksijde op 15 januari 2016

Ingrid Jonckheere(1), Hilde Busschaert(2) & Rudy Balcaen(3)

Op 15 januari 2016 tijdens een storm met windsnelheid van 90 km per uur vond Hilde Busschaert tussen de twee lange strandhoofden te Koksijde, net vóór de laagwaterlijn een klep van *Glossus lunulatus crassus*. (foto 1)

Foto 1 : *Glossus lunulatus crassus* (foto: Hilde Busschaert)

Beschrijving van het gevonden exemplaar

De schelp heeft een lengte van 54 mm, is 46 mm breed en 32 mm hoog. Het betreft een linker klep, matig dik. De kleur is grijs/beige. Het exemplaar is aan de onderrand licht beschadigd (foto 2). De schelp is bol en heeft een duidelijk naar voren ingerolde top. Op de buitenzijde zijn er duidelijke onregelmatige golvingen zichtbaar.

Glossus humanus versus *G. lunulatus*

Het was meteen duidelijk dat het om een schelp van de Familie Glossidae ging. Meest voor de hand liggend was dat het om een Ossenhart *Glossus humanus* zou gaan. Deze

soort komt namelijk ook recent voor. Het verspreidingsgebied van *G. humanus* is van IJsland en Noorwegen tot het zuiden van Marokko. *Glossus humanus* komt ook voor in de Middellandse zee (Poppe & Goto, 1993). Door de grote diepte waarop deze soort leeft, tussen 7 en 250 meter worden deze schelpen maar zelden gevonden. Er zijn geen meldingen bekend van *G. humanus* in het Belgische deel van de Noordzee.

Na wat zoeken in de literatuur bleken de kenmerken van *G. humanus* toch niet helemaal te kloppen met het gevonden exemplaar. De gevonden klep was veel hoekiger, de top was sterker ingerold en op de buitenkant van de schelp waren uitgesproken onregelmatige golvingen zichtbaar.

Het werd ons duidelijk dat we niet verder moesten zoeken in onze literatuur over recente schelpen maar wel in werken over fossiele.

In de publicatie van Herman & Robert Marquet (2007) vonden we een grondige beschrijving en kleurplaat van alle fossiele schelpen van de Familie Glossidae die in het Deurganckdok in Doel werden gevonden. Nu was er geen twijfel meer mogelijk het gevonden exemplaar betrof een klep van *G. lunulatus*, meer bepaald de vorm *crassus*. Het verschil tussen *G. lunulatus lunatus* en *G. lunulatus crassus* is dat alle kenmerken in versterkte mate aanwezig zijn (Jansen & al., 1984), wat duidelijk het geval is bij het door ons gevonden exemplaar.

Vindplaatsen

In België is *G. lunulatus crassus* bekend uit de vroeg- tot midden Mioceen Zanden van Edegem (Herman, 2007). We vonden geen meldingen van strandvondsten in de literatuur terug. In Nederland zijn er wel enkele strandvondsten bekend. Moerdijk & al. (2010) vermelden de vondst van één gaaf exemplaar van de Westerschelde. Jansen & al. (1984) vermelden drie vondsten van de Schelphoek maar deze zijn wellicht, samen met oligocene klei, uit de omgeving van Antwerpen aangevoerd voor dijkverzwaring

We willen nog vermelden hoe dit fossiel daar op het strand terecht gekomen is, namelijk als geremanieerd fossiel in het aangevoerde zand voor de strandsuppleties; dat zand is voornamelijk Quartair maar daar zitten dus ook regelmatig dergelijke oudere fossielen tussen.

Slot

Een wandeling op het strand tijdens een storm brengt zelden leuke waarnemingen op. Deze keer was het echter anders. Er spoelen wel vaker schelpen uit het Mioceen aan op onze stranden maar we dachten dat de vondst van een schelpklep van *G. lunulatus crassus* op het strand van Koksijde, gezien de grote zeldzaamheid zonder meer zeer bijzonder is en het vermelden waard.

Dankwoord

Een woord van dank aan Koen Verschoore voor de hulp bij de determinatie van de schelp.

Summary

After a winter storm a single valve of the fossil bivalve mollusc *Glossus lunulatus crassus* has been collected from the beach at Koksijde, Belgium. The species is mainly known from Miocene age. In this case the sand dredged offshore for the local beach nourishment is probably the source of this find.(G.R.)

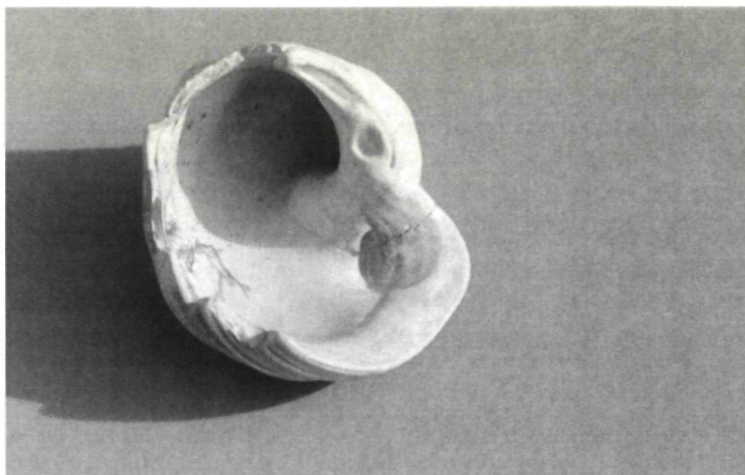

Foto 2: *Glossus lunulatus crassus* (foto: Hilde Busschaert)

Literatuur

- HERMAN J & R. MARQUET, 2007. Le Miocene du Deurganckdok a Doel. Memoirs of the geological survey of Belgium. N. 54. Uitgave: KBIN. 149 p.
- JANSSEN, A.W., G.A. PEETERS & L. VAN DER SLIK, 1984. De fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten, tweede serie, 8 (slot). Basteria 48: 89-220.
- MOERDIJK, P.W. ET AL., 2010. De fossiele schelpen van de Nederlandse kust. – Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis, Leiden. 332 p.
- POPPE, G.T. & Y. GOTO, 1993: European Seashells, Vol. II. Uitgave Verlag Christa Hemmen, Wiesbaden, Duitsland. 221 p.

Sint-Idesbaldusstraat 20 bus 402
8670 Koksijde (1)

Karel Vanneckestraat 14
8670 Koksijde (2 & 3)

natuurkijkers.be

oog in oog
met de natuur

NIEUW!

Swarovski Optik's EL topverrekijkers

- Ergonomische draagriem
- Geïntegreerde objectiefbescherming
- Vernieuwd scherpstelsysteem

Verkrijgbaar in:

8x32, 10x32, 8,5x42, 10x42, 10x50 en 12x50

Natuurkijkers.be

Nederstraat 25, 9700 Oudenaarde

T +32 (0)55 61 33 13 www.natuurkijkers.be info@natuurkijkers.be

SWAROVSKI
OPTIK

